

Еволюція курортного міста Трускавець: історичний огляд та економічний потенціал

Тарчинець Мар'ян Васильович¹, Сідікі Олег Сайфуддін²,
Пась Ярина Іванівна³

Опубліковано	Секція	УДК
28.02.2024	Економіка	338.48

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10721274>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація: У статті розглянуто історичну ретроспективу економічного розвитку міста Трускавець як важливого європейського центру соледобування та гірничої промисловості, а згодом — не менш масштабної туристично-рекреаційної дестинації (від XV сторіччя до наших днів). Продемонстровано, що незалежно від суспільно-політичної формації та культурно-світоглядного контексту створення «спеціальних економічних зон» (СЕЗ) з пільговим податковим режимом та інвестиційними преференціями є перспективним для соціально-економічного розвитку регіону. Розглянуто взаємозалежність між видобутком корисних копалин та відкриттям оздоровчо-рекреаційних ресурсів місцевості. На прикладі сталого розвитку рекреаційно-туристичної формації «Трускавець» (від 1827 р.) окреслено вирішальну роль поєднання наукових розвідок, приватної ініціативи й підприємницьких візій у розвитку рекреаційного природокористування наявними і створення нових саногенних ресурсів. В процесі дослідження запропоновано перспективні напрями та виявлено проблеми подальшого розвитку СЕЗ «Курортполіс Трускавець», зокрема, у вимірі інфраструктурних потужностей та туристичного брендингування.

Ключові слова: СЕЗ «Курортполіс Трускавець», економіка, туризм, рекреація, історичний огляд.

Evolution of the resort town of Truskavets: historical overview and economic potential

Abstract. Despite the significant potential of the recreation and tourism industry in Ukraine and the high capacity of tourism and recreation complexes and territorial recreation systems (TRS), in particular, the Carpathian TRS in the Western region of our country, the indicators of their use and, accordingly, the overall contribution to the economy of Ukraine during the last decades remained relatively low. In the conditions of full-scale military

¹ к. м. н., викладач кафедри готельно-ресторанної справи та туризму, ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», ORCID-ідентифікатор <https://orcid.org/0009-00079881-2347>

² доктор філософії з спеціальності інформаційні системи та технології, доцент кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін, ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», ORCID-ідентифікатор <https://orcid.org/0000-0003-2586-7607>

³ к. е. н., доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування, ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», ORCID-ідентифікатор <https://orcid.org/0000-0002-3675-2015>

aggression against Ukraine, the recreation and tourism industry suffered significant, sometimes irreparable losses, and a noticeable reduction in the number of jobs and demand for the services it offers. The inherent complexity of management and the multi-level and complexity of its internal economic mechanisms are difficult to combine with the rapidly changing socio-economic situation and the unpredictability of security conditions under war conditions. The article reviews the historical retrospective of economic development of Truskavets, initially as an important European center for salt extraction and mining industry, and later as an equally large-scale tourist and recreational destination (from the XV century to the present day). It has been demonstrated that regardless of the socio-political formation and cultural and ideological context, creating "special economic zones" (SEZ) with a favorable tax environment and investment preferences offers substantial prospects for the socioeconomic development of a region. We have reviewed reciprocal relationships between mining and quarrying activities and discoveries of health and recreation resources in a particular geographic area. The example of the sustainable development of the recreational and tourist formation "Truskavets" (since 1827) shows the crucial role of the combination of scientific research, private initiative and entrepreneurial visions in the development of recreational nature management of the known/available and creation of newer sanogenic resources. Finally, promising directions and areas for improvement have been detected regarding the further development of SEZ "Kurortopolis Truskavets", in particular, in terms of infrastructure capacity and tourism branding.

Key words: SEZ "Kurortopolis Truskavets", economics, tourism, recreation, historical review

Вступ

Попри значний потенціал рекреаційно-туристичної галузі в Україні та високу ємність туристично-рекреаційних комплексів і територіально-рекреаційних систем (ТРС), зокрема, Карпатської ТРС у Західному регіоні нашої держави, показники їхнього використання та, відповідно, загального внеску в економіку України протягом останніх десятиліть залишалися порівняно невисокими. В умовах повномасштабної військової агресії проти України рекреаційно-туристична галузь зазнала значних, подекуди непоправних втрат, та відчутного скорочення кількості робочих місць і попиту на пропоновані нею послуги. Притаманна цій галузі складність управління та багаторівневість і комплексність її внутрішніх господарських механізмів складно поєднуються із швидкоплинною мінливістю соціально-економічної ситуації та непередбачуваністю безпекових обставин за умов війни. З огляду на зазначені обставини, загальна економічна та фіскальна значущість підприємств туризму і рекреації та розвитку туристично-рекреаційних комплексів України від лютого 2022 р. зменшилася ще більшою мірою [16].

Проте неминуче переформатування економіки України у майбутній повоєнний період передбачатиме активніший розвиток наявних туристично-рекреаційних потужностей та створення нових. За умов повоєнного відновлення економіки України туристично- рекреаційна складова національної економіки набуватиме дедалі все більшого значення та ваги. Особливо стратегічно перспективним є використання значно недовантажених рекреаційних ємностей Карпатської ТРС (тобто на території Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької областей) [17], тому слід завчасно подбати про планування та візії щодо перспектив і напрямків розвитку санаторно-курортного, туристичного та готельного господарства в цьому унікальному за своїми географічно-саногенними характеристиками регіоні Європи. Саме з цих причин актуальним є розгляд історичної ретроспективи та закономірностей розбудови та економічного розвитку туристично-рекреаційних комплексів — від невеликих

поселень біля бальнеологічних ресурсів, що були відомі хіба лише нечисельним місцевим жителям, до потужних сучасних курортполісів, типовим прикладом яких є місто-курорт Трускавець у Дрогобицькому районі Львівської області України.

Метою статті є ретроспективне вивчення рекреаційно-саногенної та економічної еволюції курортного міста Трускавець в розрізі його внеску в майбутнє повоєнне відновлення рекреаційно-туристичної галузі в Україні. Розуміння механізмів, що стоять за еволюцією туристично-рекреаційних комплексів і курортполісів, допоможе сформуванню поінформованих підходів і візій для розвитку інших туристично-рекреаційних комплексів та ТРС в рамках переформатування та якісних змін економіки регіонів України.

Результати

Перша письмова згадка про Трускавець у історичних джерелах датується 1461 роком [11]. Точна етимологія цієї назви досі залишається предметом дискусій. Яким б інтуїтивно очевидним не здавався зв'язок між нею та польським словом й українським діалектизмом «трускавка» (полуниця), ця ягода з'явилася в Європі лише після 1712 р., відколи її привіз із подорожі до Чилі французький військовий інженер та відомий мандрівник Амеде-Франсуа Фрез'є [8]. Інші автори, зокрема відомий польський історик Rostafiński J (у своїй праці *Symbola ad historiam naturalem medii aevi*, опублікованій в Кракові у 1900 р.) [11], стверджував, що назва ця походить від старовинної назви однорічної рослини «спориш звичайний» (*Polygonum aviculare L.*). Ще інші дослідники притримуються думки, що назва сучасного міста-курорту має литовське походження, адже *druska* литовською означає «сіль». Оскільки Дрогобицький історичний регіон здавна і тривалий час був важливим європейським центром солеваріння (про що йтиметься далі у нашій статті), а Прикарпаття у XII-XV ст. мало тісні економічні та політичні зв'язки з Великим Князівством Литовським (зокрема, до 1349 р. у складі Галицько-Волинського Князівства), ця версія видається цілком небезпідставною [8].

Сьогодні, згідно Закону України «Про спеціальну економічну зону туристсько-рекреаційного типу «Курортполіс Трускавець», прийнятого у 1999 р. та чинного у поточній редакції від 17.02.2006 р., місто Трускавець має статус спеціальної економічної зони (СЕЗ), метою створення якої, згідно вищезгаданого закону, було «стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності, спрямованої на збереження та ефективне використання природних лікувальних ресурсів курорту Трускавець, прискорення економічних реформ у лікувально-оздоровчій галузі та розвиток туризму». Проте перша «спеціальна економічна зона» виникла на теренах Трускавця ще у 1533 р., коли польський король Сигізмунд I Старий (1467 – 1548), прагнучи покращити економічне становище цієї місцевості, звільнив її мешканців від податі волами (лат. *a praestatione boum*), тобто від сплати т. зв. «одумарчизни» — спадкової данини у королівську казну. Крім того, селянам було дозволено безоплатно випасати худобу у королівських лісах, оскільки їх було звільнено від сплати т. зв. «жеровізни» (спеціальної податі за право випасати худобу в поміщицьких лісах) [11].

Таке стимулювання господарської діяльності, навіть у контексті далекої від ліберально-демократичних цінностей суспільно-політичної формації Середньовіччя, спричинилося не лише до кількісних, але певною мірою й до якісних змін. Трускавець став важливим центром солеваріння. Видобуток солі здійснювався в цій місцевості ще з XIV ст., за часів Галицько-Волинського Князівства, в економіці якого солеваріння становило вагомий складову. Проте після 1518 р., коли Трускавець увійшов до складу Дрогобицького королівського староства, і ще більшою мірою з середини XVI ст., солеваріння стало основною економічною «спеціалізацією» Трускавця. Видобування «сировиці» або «сироватки», як у ті часи називали концентрований сольовий розчин

(ропу), стало своєрідним передвісником другого економічного буму, який охопить цей регіон наприкінці XVIII ст., коли тут відкрили значні поклади корисних копалин (зокрема, сірки), та у зв'язку із відкриттям нафтових родовищ на початку XIX ст.

Трускавець був не єдиним населеним пунктом, багатим на джерела ропи. Ці природні ресурси, за даними писемних пам'яток, знаходилися на території таких селищ, як Дрогобич, Солець, Модричі, Колпець, Стебник та ін., тобто у тогочасному дрогобицькому старостві. Завдяки компактному розташуванню, вони отримали усталену назву «руські жупи», під якою згадуються у чисельних документах протягом декількох століть. Висловлюючись сучасною мовою, менеджментом соледобування займалися т. зв. «жупники», які наглядали за технологічними процесами видобутку солі з т. зв. «соляних вікон» (шахтних колодязів) та відвантаженням готової продукції до королівської скарбниці. Тут продукували якісніший і дорожчий різновид солі (т. зв. «варену» сіль) для вжитку королівського двору. Нижчі верстви населення мали задовольнятися менш якісною «стовпчастою» сіллю, яку варили на т. зв. «черинах» (порівняно менших піддонах для випарювання солі). За професійними солеварниками закріпилася назва «зварич» (від укр. «варити»), що, зокрема, значною мірою пояснює етимологію поширеного на Заході України прізвища.

За даними королівської ревізії 1570 р., у Трускавці було не менше чотирьох «вікон», що робило його важливим центром солеваріння у Речі Посполитій. Важливо зазначити, що протягом більшої частини відповідного історичного періоду солеварні та, зрештою, сам населений пункт Трускавець знаходилися в оренді приватних осіб — спочатку з числа спадкової шляхти, а згодом й осіб купецького стану. Через це втручання державного апарату та королівського двору у діяльність солеварень зводилась до мінімуму. Допоки «жупи руські» відвантажували очікувану кількість солі та сплачували встановлені податки, орендарі та управлінці (згадані вище «жупники») мали високий ступінь економічної самостійності, а суперечки, що виникали в процесі господарської діяльності, вирішувалися здебільшого в судовому порядку. Цікаво, що протоколи таких судових процесів між зацікавленими сторонами, яких зберіглося чимало, стали для сучасних дослідників цінним джерелом історико-економічних відомостей не лише про стан солеваріння, але й про загальне соціально-економічне становище Прикарпатського регіону в період Середньовіччя та Відродження.

Внаслідок першого поділу Польщі у 1773 р. Галичина опинилась під владою Австрії, у 68 населених пунктах Галичини налічувались 92 активні солеварні. Нова австрійська державна влада практично одразу монополізувала соледобувну галузь, після чого розпочався процес, висловлюючись сучасною мовою, оптимізації або ліквідації тих солеварень, які, на думку австрійських ревізорів, були збитковими чи безперспективними. У період 1773-1799 р. така доля спіткала 49 галицькі солеварні. Трускавецьку солеварню було зачинено у 1784 р. [9, 11].

Чимало істориків та економістів доходять висновку, що саме утворення державної монополії на соледобувний промисел, а не вичерпання природних ресурсів, стало провідною причиною цілковитого занепаду галицького солеваріння. Протягом порівняно короткого в історичному вимірі періоду (близько 20 років) було знищено галузь промисловості, яка процвітала і успішно діяла протягом щонайменше трьох попередніх століть [9]. Це зайвий раз доводить, що державна форма управління промисловою галуззю (незалежно від суспільно-політичного устрою та культурно-світоглядного контексту) у більшості випадків значно поступається децентралізованій та конкурентній діяльності чисельних підприємств приватної форми власності. Саме тому «Стратегія розвитку Трускавецького субрегіону на період до 2028 року», розроблена у співпраці з німецькою об'єднаною землею Ватлінген за фінансової підтримки Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку

Німеччини передбачає активну роль приватних підприємців та незалежних інвесторів у процесах економічного розвитку як Трускавецького субрегіону в цілому, так і, зокрема, сфери туризму, рекреації та оздоровлення [4]. На важливість залучення приватного сектору в природно-ресурсний менеджмент вказують також Василюк С.В. та Франів І.А., додатково зазначаючи, що збільшення конкурентних переваг на зовнішніх ринках можливе лише завдяки урахуванню наявних ресурсних, виробничих та технологічних можливостей на основі приватних ініціатив [2].

В геологічному відношенні, Трускавець знаходиться на рівнині, яка оточена півколом плоскогір'я, породи якого належать до міоценської формації. Станом на початок ХІХ ст., у міоценській соляній формації Трускавця містилися чималі поклади різноманітних мінеральних копалин, зокрема, таких як сірка, гірський віск (озокерит), сира нафта, сфалерит, галенит, залізняк, квасці, вапняк, гіпс шпатовий, кремій, мірабіліт, полігаліт, целестин, арагоніт та доломіт. Гірничий промисел в околицях Трускавця було сконцентровано у двох урочищах — «Липки» та «Помірки». Урочище «Липки» лежало на північ від Трускавця, на невеликому пагорбі, на відстані лише приблизно 1 км. Урочище «Помірки» знаходилося на 3 км південніше Трускавця. В Липках проводився видобуток руд (зокрема, олова та цинку), озокериту, сірки, гіпсу та вапняку. В Помірках видобували головним чином гірський віск, а також сиру нафту, сірку та мірабіліт. Відомий польський історик та публіцист Кароль Шайноха (1818-1868) зазначав у своїй праці «Галицькі корисні копалини», що цинк та олово в цій місцевості видобували ще в середньовічні часи. У 1810 р. ці старі копальні було віднайдено австрійськими гірниками під проводом відомого гірничого інженера та підприємця Йозефа Геккера, який згодом став родоначальником індустрії нафтовидобування в Галичині [11].

«Скельна олія» (саме під такою назвою дистильована нафта стала відома у першій половині ХІХ ст.) стала рушієм нової соціально-економічної реальності, яка охопила Прикарпатський регіон у ХІХ ст. – на початку ХХ ст., і була так яскраво описана Іваном Франком у його безсмертному романі «Борислав сміється». Заснувавши своє гірниче товариство «Добра надія», Йозеф Геккер мав на мені шукати поклади олова і цинку, але, окрім них, знайшов багате родовище нафти. Проте на тому відкриття ентузіастів гірничої справи не завершилися, адже вони знайшли дещо цінніше за нафту — образно кажучи, поклади здоров'я. Не випадково найбільш відоме джерело мінеральних Трускавця носить назву «Нафтуса». Це ілюструє притаманний багатьом курортним регіонам принцип, коли наявність в теперішній час чи в минулому покладів корисних копалин слугує геологічним маркером потенційних бальнеологічних ресурсів.

Про корисні властивості нафтової ропи писав ще у 1578 р. відомий вчений-натураліст Войцех Ђчко, якого заслужено називають «батьком польської бальнеології», описуючи її як «речовину маслянисту та на прищі, коросту, паршу, пухлини та інші зовнішні хвороби вельми корисну» [9, 11]. Шахти, які утворювалися після видобутку породи, у природний спосіб заповнювалися мінеральною водою. Місцеві селяни вживали її для різних потреб (для пиття та купання), відзначаючи при цьому неабиякий її лікувальний ефект. Однією з перших відомих лікувальних вод була солоно-сірчана вода. Селяни спочатку називали її «паршивкою» – бо вона була «недобра на смак, дуже відгонить нафтою, а ще... виліковує живність від парші» (шкіряної хвороби у великої рогатої худоби).

Датою заснування бальнеологічного курорту «Трускавець» вважається 1827 рік, коли Юзеф Міцевський, на той час керівник фонду державного майна камеральної адміністрації, одержав від центральної влади у Відні дозвіл на заснування водолікувального закладу. На початках цей заклад являв собою лише 4 кабінки для ван у прибудові до однієї з місцевих харчевень. 1836 рік став переломним для

бальнеологічного лікувального закладу — для нього було збудовано окреме капітальне приміщення, і цього ж року львівський аптекар Теодор Торосевич провів систематизоване фізико-хімічне дослідження мінеральних вод Трускавця. Він не був першопроходцем — у 1831 р. аптекар Карл Штеллер із Жовкви здійснив перший відомий аналіз складу сірковмісної ропи із Трускавця (з джерела, яке Торосевич пізніше назвав «Джерело Фердинанда №1»), проте його робота носила неповний характер. Натомість Торосевич провів докладне фізико-хімічне дослідження трускавецьких мінеральних вод з декількох джерел (на той час було відомо 7), класифікував їх та присвоїв їм чіткі відмінні назви, деякі з яких збереглися до наших днів.

Поступово розвиваючись, бальнеологічний курорт «Трускавець» сягнув свого розквіту наприкінці ХІХ ст. Постійно відкривались нові джерела мінеральних вод, з новими цілющими властивостями (останнє відоме джерело було відкрито 1936 р. в урочищі «Помірки»; воно містило гірку воду високої мінералізації та отримало назву «Барбара»). Тоді ж було закладено курортний дендропарк, де було висаджено декілька тисяч екзотичних рослин, завезених з Європи, Африки та Північної Америки. Ці процеси супроводжувались своєрідним «будівельним бумом» — спорудженням чисельних вілл (пансіонатів), які змагались одна з одною вишуканістю архітектурних смаків. Зокрема, оздоблена різьбою вілла «Гражина» стала справжньою перлиною курорту і жаданим місцем для поселення заможних відпочивальників.

У 1911 р. власником бальнеологічного курорту стає акційна спілка «Трускавецькі джерела» під проводом Раймонда Яроша, що знаменувало хронологічно другий економічний прорив у розвитку міста-курорту. Цей енергійний підприємець, якому Трускавець великою мірою завдячує й своїм сучасним розвитком, розпочав свою діяльність з побудови електростанції і суцільної електрифікації міста-курорту. Наступного року, у 1912 р., відкрилося залізничне сполучення з Дрогобичем. Така інтенсивна розбудова інфраструктури потенційно призвела б до швидкого виходу Трускавця на якісно та кількісно новий рівень, поставивши його у ряд з тогочасними провідними курортами та спа-центрами світу, але завадила I Світова війна.

Проте навіть воєнне лихоліття не змогло спинити візій та завзятості доктора Яроша. Вже у середині 20-х років ХХ ст. трускавецький курорт практично виходить на довоєнні економічні показники. У 1928 р. він споруджує дерев'яну віллу «Гопляна» з елементами закопанського стилю. На даний час в ній знаходиться музей народного художника України Михайла Біласа. У 1930 р. було завершено будівництво наповненого сірчано-солонюю водою штучного озера із пляжем в Помірках, на місці закинутої копальні гірського воску. Зрештою, у 30-ті роки Трускавець вийшов на нечувані тоді показники у 17 000 відпочивальників на рік. Потужний його розвиток тривав аж до початку II Світової війни.

Зазначені вище історичні відомості щодо розвитку бальнеологічного курорту «Трускавець» у період від його офіційного заснування до II Світової війни (тобто протягом понад 120 років) підтверджують цікаву економіко-історичну закономірність — занепад гірничої галузі в певному географічному регіоні нерідко супроводжується виникненням та розквітом санаторно-курортної та рекреаційної індустрії, що відкриває нові перспективи економічного розвитку регіону та створення нових робочих місць. Таким чином, переформатування регіональних економік відбувається завдяки формуванню регіональних інноваційних структур [1]. За цих обставин розуміння економічного потенціалу відбувається в системі координат організаційного розвитку [18], а креативність управлінської ланки, історичним прикладом якої є діяльність Раймонда Яроша, дає можливість приймати оптимальні в довгостроковому аспекті управлінські рішення [19].

У роки після II Світової війни місто-курорт Трускавець продовжило розвиток досить швидкими темпами. У 1949 році створено гідрорежимну експлуатаційну станцію, згодом збудовано нову водолікарню з озокеритолікарнею та модернізовано бювет мінеральних вод. Триває спорудження нових багатопверхових корпусів санаторіїв та оздоровчих центрів. У 1985 році кількість відпочивальників сягнула рекордних 350 тисяч на рік.

Із здобуттям Україною незалежності відкрилася нова сторінка у розвитку старовинного міста-курорту. Після нетривалого періоду занепаду у 1990-ті роки курорт починає швидко відновлюватись та розвиватися, подекуди перевершуючи досягнення попередніх десятиліть. За даними Трускавецької міської ради, відкриваються курортно-відпочинкові заклади з оригінальними прикарпатськими архітектурними формами та введено в експлуатацію новий залізничний вокзал. На сьогоднішній день на курорті функціонують понад 70 курортно-відпочинкових та оздоровчих закладів, які можуть вмістити понад 12 тисяч людей одночасно. До початку повномасштабної військової агресії проти України курорт приймав на лікування і оздоровлення близько 200 тисяч гостей щороку [9]. Станом на початок 2022 р., Трускавець, за свідченням офіційного туристичного веб-сайту міста, «перетворився на один з найбільших європейських центрів індустрії здоров'я» [8].

Обговорення

Як зазначалося вище, на початку даної статті, тектонічні зміни у повоєнній економіці України є неминучими. Причому це стосується не лише регіонів із повністю знищеним війною промисловим потенціалом, але й Заходу та Південного Заходу України. Як зазначають Вачевський М.В., Свінцов О.М. та Кузнєцов В.Ф., розумною альтернативою подальшій «промисловій ескалації» може стати ґрунтовніше освоєння рекреаційного потенціалу Трускавецько-Східницького регіону. Автори вказують на те, що тут зосереджені найбільші в Україні запаси мінеральних вод, поклади лікувальних грязей та озокериту. Порівняно сприятливий клімат, мальовничі природні ландшафти та багата історико-культурна спадщина сприяють створенню сучасної туристської індустрії в краї. На думку авторів, рекреація має всі підстави зайняти в перспективі одне з провідних місць в структурі регіонального Трускавецько-Східницького господарського комплексу [3]. Горин І., провівши суспільно-географічне порівняння Моршинського та Трускавецького бальнеологічних курортів, виділив наступні переваги курорту «Трускавець»: велика площа території; велика кількість санаторіїв, готелів, вілл, пансіонатів, медичних центрів; наявність джерела з унікальною мінеральною водою «Нафтуся»; вищий рівень розвитку транспортної інфраструктури; пряме залізничне сполучення з Києвом та іншими великими містами; основний профіль спеціалізації – захворювання органів сечовидільної системи, зокрема нирок [5].

Оцінюючи рекреаційний потенціал Львівської області та розмірковуючи над стратегіями його освоєння, Кравців В., Матолич Б., Гулич О. та Полюга В. вказують на мінеральні лікувальні води, як на основний лікувально-рекреаційний ресурс. Хоча за дебетом джерела курорт Моршин (79,0 м³/добу) значно перевищує Трускавець (47,2 м³/добу), моршинська мінеральна вода характеризується підвищеним вмістом сульфатів, що зумовлює показання для її застосування при лікуванні певних захворювань, здебільшого травного тракту. Саме неспецифічність «Нафтусі» як бальнеологічного природного ресурсу робить Трускавець привабливою локацією не лише для лікування певного кола захворювань, але й для загального оздоровлення [6]. При цьому Добуш Ю.Я. пропонує математичну модель для об'єктивного оцінювання рівня освоєння природно-ресурсного потенціалу, демонструючи відсутність однозначного взаємозв'язку між рівнем використання мінеральних вод та популярністю курортної дестинації [7]. Це, на нашу думку, слугує додатковим підтвердженням

перспективності розвитку найрізноманітніших видів курортів в Україні та доцільності інвестування в рекреаційну галузь.

(Вітчизняні науковці в галузі туризму Копичинська М.Ю. та Роїк О.Р. акцентують увагу на привабливості туристично-рекреаційного комплексу як суб'єктивного виміру перспектив розвитку того чи іншого курорту. Щодо Трускавця, стратегічними напрямками його розвитку визначено оптимальне використання територіально-рекреаційних ресурсів, розвиток інфраструктури, інтенсифікація фінансово-інвестиційних потоків, удосконалення транспортного забезпечення та стимулювання туристичних потоків [10].

З огляду на привабливість туристичних дестинацій, неможливо не згадати про важливу роль брендингування, зокрема формування рівня впізнаваності бренду (*brand awareness*). На нашу думку, створення та широке використання офіційного туристичного логотипу міста-курорту Трускавець є позитивним прикладом такого підходу. Іншої думки дотримуються Лущик М. та Теодорович Л., оскільки не оцінюють туристичне брендингування Трускавця як таке, що в повній мірі сприяє реалізації поставленої стратегічної мети, а саме: «Трускавець — столиця здоров'я. Лідер серед бальнеологічних курортів світу з унікальною лікувальною водою «Нафтуса». Західноукраїнський центр медичного і культурного туризму, спорту, краси і довголіття, з розвиненою інфраструктурою, високими суспільними і економічними стандартами». На думку авторів, занадто сильний акцент брендингування на лікуванні та оздоровленні не сприяє популярності дестинації «Трускавець» серед молоді та активного здорового населення [12].

Вказуючи на величезний та здебільшого неосвоєний туристично-рекреаційний потенціал Львівщини, Магійович Р.І., Пилип'як О.В. та Шкрібінець О.О., пропонують наступні заходи на регіональному рівні: визначення та конкретизація пріоритетних напрямків розвитку туристично-рекреаційної галузі за відповідними туристично-рекреаційними зонами в рамках Постанови Кабінету Міністрів України від 29.04.2002 р. №583, забезпечення доступності туристичних послуг для клієнтів з різною купівельною спроможністю, розвиток екологічного туризму та програма відновлення та реставрації пам'яток історії та культури, збільшення кількості музеїв [13].

З метою окреслення подальших перспектив розвитку СЕЗ «Курортполіс Трускавець», Миронов Ю.Б. зазначає, що саме новостворені підприємства забезпечують створення більшої кількості робочих місць, чому сприяє спеціальний правовий режим підприємницької діяльності. На думку автора, потужний рекреаційно-туристичний потенціал міста-курорту, велика санаторно-курортна база та наявність висококваліфікованих лікарів сприяють формуванню привабливого інвестиційного середовища в регіоні та динамічному розвитку туристичного бізнесу [14]. При цьому ключовою конкурентною перевагою туристично-рекреаційних комплексів в умовах сталого розвитку може стати так звана розумна («смайт»)-спеціалізація, яка, на думку Моїсєєвої Н.І., формується у відповідності із принципами поєднання процесів глобалізації та локалізації, інтеграційної політики кластеризації, посилення транскордонних взаємодій в межах системи «туристичний бізнес-наука-громадськість», описує розуміння обмеженості, збереження ресурсів та можливостей їх найефективнішого застосування [15].

Висновки

Проведений аналіз історичної ретроспективи міста Трускавець — спочатку як важливого регіонального центру соледобування, згодом — осередку гірничої справи та нафтовидобування, а зрештою — потужного європейського бальнеологічного курорту вказує на давно виявлену закономірність, згідно якої занепад видобутку корисних

копалин часто відкриває нові можливості розвитку регіону як привабливої рекреаційно-оздоровчої дестинації, а згодом й центру загального туризму без обов'язкової прив'язки до саногенних факторів. Стратегії такої економічної трансформації можуть бути використані у повоєнному відновленні економіки регіонів України. Щодо ж об'єкту нашого дослідження, а саме СЕЗ «Курортполіс Трускавець», пошук нових стратегій освоєння наявного рекреаційно-ресурсного потенціалу, продумані маркетингові кампанії (у тому числі осучаснення туристичного брендингування міста-курорту) та реалізація механізмів збільшення інвестиційної привабливості дозволять вивести курортполіс на якісно та кількісно нові рівні туристично-рекреаційної галузі. Віримо, що курорт Трускавець, який неначе казкова птиця Фенікс відроджувався з полум'я двох світових воєн, зможе використати досвід своєї стійкості і у XXI сторіччі.

Список використаних джерел

1. Басюк О.В., Семенов В.Ф. Використання потенціалу нової економіки при формуванні регіональних інноваційних структур організації і управління туризмом: монографія. Одеса: Атлант, 2013. 356 с.
2. Василюк С. В., Франів І. А. Біоекономічний потенціал Західного регіону України *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2021. 32 (71). № 3. С.90-100.
3. Вачевський М.В., Кузнєцов В.Ф., Свінцов О.М. Рекреаційні можливості Трускавецько-Східницького регіону. *Український бальнеологічний журнал*. 2000. №3-4. С.101-105.
4. Волошинський О., Софій О. Стратегія розвитку Трускавецького субрегіону на період до 2028 року. Львів: ТзОВ «Фірма «Камула», 2018. 96 с.
5. Горин І. Суспільно-географічний аналіз Моршинського і Трускавецького бальнеологічних курортів Львівської області. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія*. 2019. №1(74). С. 102-109.
6. Гулич О. Рекреаційний потенціал Львівської області та стратегія його освоєння. *Регіональна економіка*. 2002. №2. С.134-143.
7. Добуш Ю.Я. Оцінювання рівня освоєння природно-ресурсного потенціалу бальнеологічних курортів. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. №4. С.326-337.
8. Історична довідка Трускавця. *Місто здоров'я Трускавець*. URL: <https://truskavets.ua/history/> (дата звернення: 15.02.2024).
9. Історичний екскурс. *Кілька кроків від серця Європи (Трускавецька міська рада)*. URL: <https://tmr.gov.ua/urbanus/istorichnij-ekskurs/> (дата звернення: 15.01.2024).
10. Копичинська М.Ю., Роїк О.Р. Дослідження привабливості туристично-рекреаційного комплексу на прикладі курорту Трускавець. *Держава та регіони Серія: Економіка та підприємництво*. 2021. 4 (121). С. 36-42.
11. Лоренц Т. Трускавець у 1461 – 1936 роках. Історичний нарис. Переклад з польської мови. Львів: «Кальварія», 2017. 196 с.
12. Лущик М., Теодорович Л. Туристичне брендингування – як засіб реалізації стратегічних цілей розвитку курорту Трускавець. *Економіка. Управління. Інновації*. 2021. Випуск №2 (29). URL: <https://eui.zu.edu.ua/article/view/246311> (дата звернення: 15.01.2024).
13. Магійович Р.І, Пилип'як О.В., Шкрібинець О.О. Розвиток туристично-рекреаційного комплексу в Західному регіоні. *Національний лісотехнічний університет України. Збірник науково-технічних праць*. 2008. Випуск 18.7. С.164-169.
14. Миронов Ю.Б. Чинники перспективного розвитку туристичного бізнесу в СЕЗ «Курортполіс Трускавець». *Молодь і ринок*. 2003. 4(6). С.94-96.

15. Моїсєєва Н.І. Інноваційність туристичної сфери регіону в умовах сталого розвитку: стратегічний вимір. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук (спеціальність 08.00.05). Харків: ХНТУСГ, 2019. 523 с.
16. Туризм в Україні: виклики та відновлення: Збірник матеріалів Міжнародного туристичного форуму, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, 21–22 березня 2023 року. Київ: КНЕУ, 2023. 337 с.
17. Франів І.А. Економічний потенціал Західного регіону України: стан та перспективи розвитку. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2012. №748. С.344-349
18. Kniaz, S., Sopilnyk, L., Shchebel, A., Moroz, S., Kalashnyk, O., Skrynkovskyy, R., Kramar, M., Spitsyna, A., Gnylianska, L., & Lakiza, V. Principles of Enterprise Potential Management in The Coordinates System of Organizational Development. Proceedings of the 36th International Business Information Management Association (IBIMA) (ISBN: 978-0-9998551-5-7, 4-5 November 2020, Granada, Spain, 2020. pp. 7192–7201 (Web of Science).
19. Pavlenchuk, N., Pavlenchuk, A., Skrynkovskyy, R., Tsyuh, S. The influence of management creativity on the optimality of management decisions over time: An innovative aspect. *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*, 2023. 10(3), pp. 498–514. <https://doi.org/10.15549/jeecar.v10i3.1318> (Scopus, Web of Science).